

Sp. zn. 2725/2020/VOP/AKV
Č. j. KVOP-21585/2020
Datum 11. června 2020

Vážený pan
A.
prezident spolku
X.

Vážený pane prezidente,

z pověření veřejného ochránce práv JUDr. Stanislava Křečka, který na mě přenesl některé oblasti své působnosti¹, mj. i oblast správy na úseku školství, reaguji na Váš podnět ze dne 4. května 2020 a jeho doplnění ze dne 11. května 2020 ve věci Souboru hygienických pokynů pro MŠ, ZŠ a SŠ (tzv. manuály pro školy), které vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“).

Ve svém podání namítáte čtyři hlavní problémy výše uvedených manuálů. Za prvé nesouhlasíte s tím, že rodiče dětí, jejichž mateřskou školu zřizovatel neuzavřel, nemají nárok na ošetřovné, a považujete to za diskriminaci. Dále považujete za diskriminační tu část manuálů, která hovoří o možnosti neplaceného volna v případě, že zaměstnanec spadá do tzv. rizikové skupiny. Rovněž považujete za diskriminaci, že zaměstnavatel není povinen poskytnout zaměstnanci (pedagogovi) ochranné roušky. K tomu namítáte, že výjimka z nošení roušek pro žáky a pedagogy není uzákoněna. V neposlední řadě nesouhlasíte s tím, že manuály nerozlišují, které části jsou závazné ze zákona a které jsou pouze doporučeními.

Dovolte mi, abych Vás nejdříve seznámila s tím, jakými případy se veřejný ochránce práv může zabývat (s tzv. působností ochránce). Poté se vyjádřím k jednotlivým Vámi namítaným bodům.

Působnost veřejného ochránce práv

Veřejný ochránce práv chrání především osoby před jednáním úřadů a dalších institucí, pokud je toto jednání v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy nebo jsou-li úřady nečinné. MŠMT je úřadem ve smyslu zákona o veřejném ochránci práv. Proto se mohu jednáním MŠMT zabývat a posoudit jeho manuály.

Podle zákona o veřejném ochránci práv není ochránce naopak oprávněn šetřit např. činnost vlády.² Bližší informace Vám poskytne přiložený leták *Ombudsman*.

Rovné zacházení a zákaz diskriminace

Ochránce se v souladu se zákonem o veřejném ochránci práv dále zabývá právem na rovné zacházení a ochranou před diskriminací. Může se však vyjadřovat pouze k otázkám

1 Podle ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Podle ustanovení § 1 odst. 9 zákona o veřejném ochránci práv.

nerovného zacházení z důvodů uvedených v zákoně o veřejném ochránci práv.³ Diskriminací navíc není jakákoliv nerovnost. Zjednodušeně řečeno se jedná o nerovné zacházení s osobami ve srovnatelné situaci, a to ze zakázaného diskriminačního důvodu. Zákaz diskriminace je upraven především v antidiskriminačním zákoně⁴, který dopadá na nerovné zacházení ze zákonem vyjmenovaných důvodů⁵ a v určitých oblastech života.⁶ Více informací k diskriminaci Vám poskytne příložený leták *Diskriminace*.

Posouzení Vámi namítaných problematických částí manuálů

Ošetřovné

Vláda stanovila zákaz přítomnosti žáků ZŠ a studentů SŠ a VOŠ na vzdělávání a na akcích spojených se vzděláváním přijetím krizového opatření⁷ s účinností od 13. března 2020. Do tohoto rozhodnutí nemohu zasahovat, neboť spadá do kompetence vlády, jejíž činnost ochránce není oprávněn šetřit.

Ošetřovné je jednou z dávek nemocenského pojištění. Pravidla pro ošetřovné se od března po celou dobu platnosti mimořádných opatření přijatých v souvislosti s COVID-19 měnila. V tuto chvíli mají rodiče dětí mladších 13 let nárok na ošetřovné po celou dobu uzavření školských a dalších dětských zařízení, ale i některých sociálních služeb pro hendikepované.⁸

Poslanecká sněmovna nicméně 13. května 2020 schválila pozměňovací návrh, podle kterého budou mít nárok na ošetřovné nadále až do 30. června 2020 všichni rodiče, **kteří z objektivních důvodů nemohou dát dítě do školy či školky**.⁹ Rodiče by tak mohli pobírat ošetřovné až do konce června letošního roku. Tato novela již vstoupila v účinnost.¹⁰

Je zřejmé, že MŠMT nemá vliv na stanovení podmínek ošetřovného. Mám za to, že manuály v tomto ohledu tedy nejsou v rozporu s platnou legislativou.

Jelikož jsou pravidla ošetřovného stanovena zákonem, veřejný ochránce práv nemá možnost nastalou situaci změnit, neboť nemá pravomoc měnit zákony. Může však využít svého zvláštního oprávnění dle § 22 zákona o veřejném ochránci práv a doporučit vydání, změnu

3 Srov. ustanovení § 21b zákona o veřejném ochránci práv.

4 Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

5 Viz ustanovení § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona.

6 Viz ustanovení § 1 odst. 1 antidiskriminačního zákona.

7 Poslední účinné je usnesení vlády České republiky ze dne 12. března 2020, č. 201, o přijetí krizového opatření.

8 Zákon č. 133/2020 Sb., o některých úpravách v sociálním zabezpečení v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020.

9 Mezi důvody patří například zdravotní riziko, kdy je dítě náchylné k nemocem, alergické, nebo žije ve společné domácnosti s někým z rizikové skupiny, také nedostatečná kapacita a krátká provozní doba ve školních skupinách. Dostupné z <https://www.mpsv.cz/web/cz/osetrovne>.

10 Viz Tisková zpráva České správy sociálního zabezpečení ze dne 28. května 2020, dostupná z <https://www.cssz.cz/web/cz/-/rodicum-zustava-narok-na-osetrovne-do-30-cervna-2020>.

nebo zrušení právního předpisu, což v souvislosti s ošetřovným také učinil.¹¹ Rovněž se nemohu zabývat Vaší námitkou nerovného zacházení spočívajícího v rozdílném nastavení podmínek ošetřovného z pohledu zákazu diskriminace, neboť zde absentuje diskriminační důvod podle zákona o veřejném ochránci práv.

Neplacené volno, ochranné pomůcky

Český právní řád umožňuje, aby se zaměstnavatel se zaměstnancem dohodl na poskytnutí neplaceného volna.¹² Vedle situací vyjmenovaných v zákoníku práce¹³ je možné se dohodnout na neplaceném volnu z jakéhokoliv důvodu.

Manuály MŠMT doporučují, aby zaměstnanec, který patří do rizikové skupiny, dbal na ochranu svého zdraví. Zároveň by ředitel školy měl zajistit dodržování hygienických doporučení. Manuály poté nastiňují možnosti, jak může ředitel školy se zaměstnancem v rizikové skupině tuto situaci vyřešit: a) distanční výuka, pokud to lze; b) zajištění si efektivnějších ochranných pomůcek¹⁴; c) neplacené volno. Neplacené volno je tedy jen jedno z možných řešení. MŠMT již také na svém webu doplnilo informace, jak vyřešit situaci, kdy sám zaměstnanec nebo osoba, která s ním žije ve společné domácnosti, patří mezi osoby s tzv. rizikovými faktory.¹⁵

Věřím tedy, že se ředitelé se svými zaměstnanci dohodnou ke spokojenosti obou stran. **Pokud budou mít zaměstnanci přesto pochyby, zda s nimi zaměstnavatel jedná v souladu se zákonem, mají možnost se obrátit na oblastní inspektorát práce.**¹⁶

Ve vámi popisované situaci se nejedná o nerovné zacházení. Žádná skupina pedagogů není totiž znevýhodněna oproti ostatním. Mám tedy za to, že manuály nejsou v tomto ohledu diskriminační.

Výjimka z povinnosti nosit roušky ve třídách

Jak jsem již výše uvedla, vláda přijetím krizového opatření ze dne 30. dubna¹⁷ zakázala osobní přítomnost žáků a studentů na základním, středním a vyšším odborném vzdělávání ve školách a školských zařízeních s výjimkou určitých skupin žáků. Toto opatření nabylo účinnosti dne 11. května 2020.

11 Veřejný ochránce práv vyzval ministra k úpravě podmínek ošetřovného pro OSVČ. K tomu tisková zpráva ze dne 26. května 2020, dostupná z <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2020/ombudsman-vyzval-ministra-k-uprave-podminek-osetrovneho-pro-osvc/>.

12 Ačkoli zákoník práce tuto možnost výslovně nezmiňuje, ani tedy nezakazuje, uplatní se v tomto případě zásada smluvní volnosti mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem a zásada „co není zakázáno, je dovoleno“.

13 Srov. ustanovení § 199 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

14 Pedagogové nemohou po zaměstnavateli požadovat poskytnutí ochranných pomůcek, neboť se nejedná o „ochranný osobní pracovní prostředek“. K tomu <https://koronavirus.mzcr.cz/ma-zamestnavatel-povinnost-vybat-zamestnance-rouskou/>.

15 Jedná se o aktualitu ze dne 15. května 2020, dostupnou z <https://www.msmt.cz/pracovne-pravni-zalezitosti-zamestnancu-skol?fbclid=IwAR0J8Im3VDNzegvTMVLWBLmJYitKhW8ZzEMfDnBQ84Ea-CCNDbAsKj9ioYE>.

16 K tomu přiložený leták „Pracovněprávní vztahy“.

17 Usnesení vlády České republiky ze dne 30. dubna 2020, č. 491, o přijetí krizového opatření.

Ministerstvo zdravotnictví zakázalo přijetím mimořádného opatření¹⁸ pohyb a pobyt na všech místech kromě bydliště bez ochranných pomůcek s účinností od 5. května 2020. Ministerstvo zdravotnictví však v tomto opatření stanovilo taktéž výjimku pro děti v mateřské škole, žáky a studenty a pedagogické pracovníky. Ti roušku ve třídách nosit nemusí.

Ačkoli MŠMT vydalo manuály pro školy již 30. dubna 2020, účinnost jednotlivých opatření nastala až v době, kdy se děti a žáci vrátili zpět do škol. Výjimka Ministerstva zdravotnictví tak nabyla účinnosti dříve, než se děti a žáci skutečně vrátili do škol. Manuály proto v tomto ohledu shledávám v souladu s platnou legislativou.

Závaznost manuálů

Chápu Vaši výtku, že znění manuálů není ve všech bodech jasné. Přesto si dovoluji vyzdvihnout, že manuály samy o sobě nejsou právně závazné a mají spíše doporučující charakter. Závazné jsou však právní předpisy, z nichž manuály vycházejí (např. zákoník práce) a na něž odkazují (např. příslušná krizová opatření).¹⁹

To, že manuál výslovně nerozlišuje mezi body vycházejícími z právních předpisů a body čistě doporučujícími, může snižovat jeho srozumitelnost pro adresáty. Jde však pouze o formální nedokonalost, kterou se MŠMT nedopustilo žádného protiprávního jednání.

Závěr

Vážený pane prezidente, s ohledem na výše uvedené neshledávám manuály MŠMT ve Vámi namítaných bodech diskriminační ani v rozporu s platnou legislativou. Nemám tedy důvod vůči MŠMT zahájit šetření. Váš podnět proto odkládám ve smyslu § 12 odst. 2 písm. b) zákona o veřejném ochránci práv.

Ačkoliv velmi intenzivně vnímám tíživost situace a mám pochopení pro Vaše námítky, mohu Vám v tuto chvíli být nápomocna pouze výše uvedeným vysvětlením. Věřím, že je přijmete s pochopením.

S přátelským pozdravem

Mgr. Monika Šimůnková v. r.
zástupkyně veřejného ochránce práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)

Přílohy

Ombudsman
Diskriminace
Pracovněprávní vztahy

18 Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 4. května 2020, č. j. MZDR 15757/2020-13/MIN/KAN.

19 Např. zvýrazněné body v části „Ve třídě“ nebo část „Osobní ochranné pomůcky pro zaměstnance školy“ v manuálu pro základní školy.